

УДК 005.336.1:005.2

Анастасія Леонідівна КОЛЯДА

викладач кафедри економічного аналізу, Одеський національний
економічний університет, e-mail: anastasiya.kolyada@bk.ru

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

Коляда, А. Л. Аналітична оцінка ефективності функціонування підприємств Південного регіону / Анастасія Леонідівна Коляда // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 3. – № 58. – С. 277–283.

Анотація. У статті виявлено тенденції розвитку м'ясопереробних підприємств Південного регіону в трьох основних напрямках: аналіз показників ефективності використання виробничих ресурсів; аналіз ефективності використання фінансових ресурсів та аналіз показників рівня ділової активності. Ідентифіковано сильні та слабкі сторони фінансово-господарської діяльності досліджуваних суб'єктів господарювання залежно від досягнутих результатів. Це дозволило виявити пріоритетні шляхи подальшого розвитку підприємств м'ясопереробної галузі в напрямку підвищення їх рівнів прибутковості. Запропоновано відповідні заходи щодо подальшого підвищення ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств Південного регіону.

Ключові слова: аналітична оцінка; управління ефективністю; виробничий потенціал; фінансові ресурси; ділова активність; результативність діяльності.

Анастасія Леонидовна КОЛЯДА

преподаватель кафедры экономического анализа, Одесский национальный
экономический университет, e-mail: anastasiya.kolyada@bk.ru

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЮЖНОГО РЕГИОНА

Коляда, А. Л. Аналитическая оценка эффективности функционирования предприятий Южного региона / Анастасия Леонидовна Коляда // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверькова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 3. – № 58. – С. 277–283.

Аннотация. В статье выявлены тенденции развития мясоперерабатывающих предприятий Южного региона в трех основных направлениях: анализ показателей эффективности использования производственных ресурсов; анализ эффективности использования финансовых ресурсов и анализ показателей уровня деловой активности. Идентифицированы сильные и слабые стороны финансово-хозяйственной деятельности исследуемых субъектов хозяйствования в зависимости от достигнутых результатов. Это позволило выявить приоритетные пути дальнейшего развития предприятий мясоперерабатывающей отрасли в направлении повышения их уровней доходности. Предложены соответствующие мероприятия по дальнейшему повышению эффективности функционирования мясоперерабатывающих предприятий Южного региона.

Ключевые слова: аналитическая оценка; управление эффективностью; производственный потенциал; финансовые ресурсы; деловая активность; результативность деятельности.

Anastasiia KOLIADA

Lecturer of Economic Analysis Department, Odessa National Economics University,
e-mail: anastasiya.kolyada@bk.ru

ANALYTICAL ESTIMATION OF THE SOUTHERN REGION ENTERPRISES FUNCTIONING EFFICIENCY

Koliada, A. (2016), *Analytical estimation of the Southern region enterprises functioning efficiency*. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Analitichna otsinka efektyvnosti funktsionuvannia pidpriemstv Pivdennoho rehionu; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], *Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569)*, Odessa National Economic University, Odessa, Issue 3, No. 58, pp. 277–283.

Abstract. *The article reveals the trends of development of meat processing enterprises of the Southern region in three main directions: analysis of production resources efficiency indicators; analysis of financial resources efficiency and the analysis of the level of business activity indicators. The strengths and weaknesses of financial and economic activity of the investigated business entities, depending on the results achieved, are identified. This provided an opportunity to identify priority ways of the further development of enterprises in the meat industry to improve their levels of profitability. The article proposes the corresponding measures to further improvement of the meat processing enterprises of the southern region functioning.*

Keywords: *analytical evaluation; performance management; productive capacity; financial resources; business activity; effectiveness of activity.*

JEL classification: L100

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі еволюції господарювання проблеми аналітичної оцінки ефективності функціонування підприємств набувають все більшої актуальності. Життєдіяльність підприємства залежить переважно саме від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача ресурсів та наскільки досягається рівень прибутковості в процесі формування витрат. З метою виявлення пріоритетних шляхів подальшого розвитку в напрямку підвищення рівнів прибутковості суб'єктів господарювання Південного регіону, актуальною стає аналітична оцінка ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств. Саме тому від вдало обраних та реалізованих на практиці аналітичних методів оцінки залежить розробка відповідних управлінських рішень стосовно ефективності функціонування підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Аналітичною оцінкою та управлінням ефективністю функціонування підприємств займалися такі вітчизняні вчені як: Н. А. Волкова, О. А. Антипов, Н. С. Шевчук, Т. Ф. Григораш, Н. Г. Слободян, В. Я. Фаріон, В. І. Отенко, О. Г. Янковий та ін. Так, О. А. Антипов, Н. С. Шевчук, Т. Ф. Григораш з метою проведення аналітичної оцінки ефективності функціонування підприємств звертають увагу на аналіз саме виробничих та фінансових ресурсів. На думку Н. Г. Слободяна, особливу увагу в сучасних умовах потрібно звертати на аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. О. Г. Янковий вважає за доцільне під час управління ефективністю функціонування підприємства робити акцент на управлінні беззбитковістю за допомогою СVP-аналізу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання посилення існуючої методологічної бази та розробки методичних рекомендацій щодо практичного використання аналітичних методів оцінки та управління ефективністю функціонування підприємств залишаються відкритими і потребують поглиблених досліджень. Вище зазначені питання свідчать про те, що порядок практичної реалізації аналітичної оцінки ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств є вельми цікавим з наукової точки зору, оскільки містить багато дискусійних аспектів, які потребують подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є виконання детальної аналітичної оцінки ефективності функціонування та ідентифікація сильних та слабких сторін у виробничо-фінансовій діяльності задля визначення шляхів подальшого розвитку в напрямку підвищення рівнів прибутковості підприємств Південного регіону. Пріоритетним завданням статті є надання ґрунтовних рекомендацій та пропозицій щодо подальшого підвищення ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств Південного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із найголовніших галузей вітчизняної харчової промисловості є м'ясопереробна, оскільки ступінь її розвитку не тільки визначає рівень продовольчої безпеки країни, впливає на здоров'я та працездатність

населення, але й розглядається як потенційне джерело зміцнення позицій України на зовнішніх ринках [1, с.295].

Аналіз ефективності діяльності м'ясопереробних підприємств Південного регіону дозволив відокремити цілу низку їх спільних та відмінних рис. Так, протягом досліджуваного періоду майже для всіх підприємств за винятком ПП «Південь-М'ясо» характерними були рекордні значення фондоозброєності праці одного працюючого (у 2014 році вказаний показник збільшився в понад 2 рази порівняно з 2013 роком). Зазначена тенденція свідчить про нарощування основного капіталу підприємствами в частині основних засобів.

У сучасних умовах успішна діяльність будь-якого підприємства переважно визначається ефективним функціонуванням системи управління майном. Показник віддачі основних засобів характеризує не тільки ступінь використання основних засобів, але й досягнутий до нинішнього часу рівень корисної віддачі капіталізованих в основні засоби коштів [2, с.109]. Так, в частині ефективності використання основних засобів на аналізованих підприємствах спостерігається тенденція до зменшення віддачі основних засобів та збільшення фондомісткості (рис. 1).

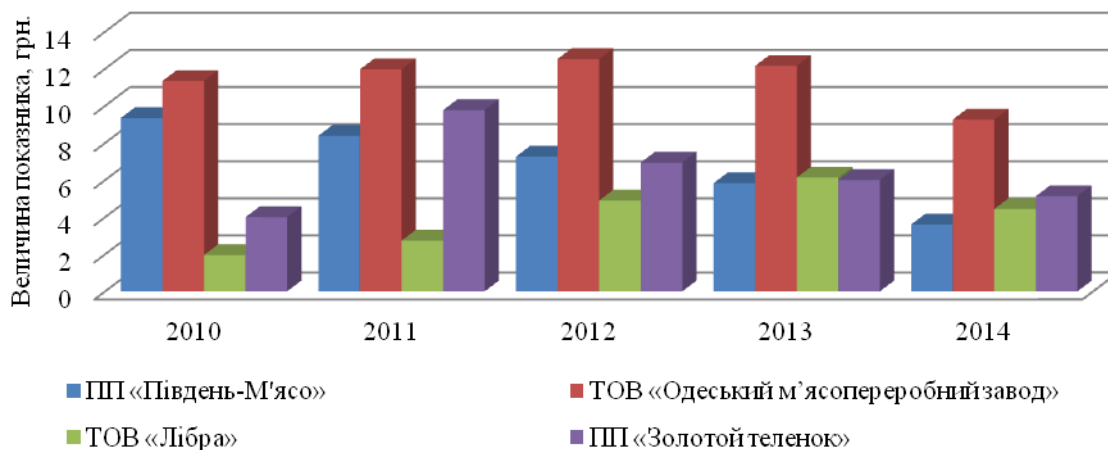

Рис. 1. Динаміка віддачі основних засобів підприємств Південного регіону за 2010–2014 рр.

Рациональне використання матеріалів є істотним чинником зростання виробництва і зниження собівартості продукції, а отже, збільшення прибутку і рівня рентабельності. Тому одним із важливих показників при аналізі ефективності використання виробничих ресурсів є матеріаловіддача [3, с.73]. Так, аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів показав, що на всіх підприємствах присутнє зменшення матеріаловіддачі та збільшення матеріаломісткості, що вказує на нераціональне використання матеріальних ресурсів, що призвело до збільшення питомої ваги сировини та матеріалів у собівартості продукції та, відповідно, зменшення прибутковості цих підприємств (рис. 2). Мінімальне значення матеріаловіддачі в 2014 році було у ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» (1,16 грн., що на 38,1% менше ніж у 2013 році).

Унікальна комбінація наявного виробничого потенціалу підприємства з нагромадженим досвідом його використання і сформованим іміджем, що сприяють виготовленню рентабельної продукції, завдяки реалізації якої підприємство здатне забезпечити своє існування в довгостроковій перспективі, є запорукою успішного та ефективного функціонування будь-якого суб'єкту господарювання. Для більшості підприємств Південного регіону характерний значний рівень виробничо-технічного потенціалу, питома вага якого протягом досліджуваного періоду досягла 60–75%. Вказана тенденція свідчить про наявність значних виробничих можливостей у цих підприємств.

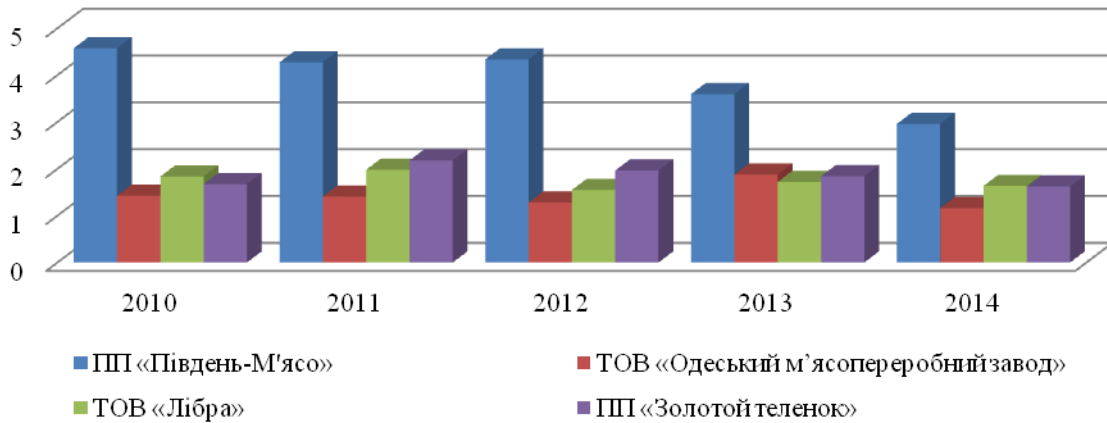

Рис. 2. Динаміка матеріаловіддачі підприємств Південного регіону за 2010–2014 рр.

За аналізований період коефіцієнт співвідношення темпів зростання сукупних витрат до темпів зростання сукупних доходів майже за всіма підприємствам збільшився, що вказує про потенційну можливість зменшення прибутковості, погіршення фінансового стану та платоспроможності підприємств.

Важливою характеристикою фінансово-господарської діяльності підприємства є виробничий леверидж та його ефект. Дані показники характеризуються можливістю впливати на формування прибутку від реалізації продукції шляхом зміни обсягу реалізованої продукції та співвідношення змінних і постійних витрат. Ефект виробничого левериджу зріс на всіх підприємствах Південного регіону. Отже, можна зробити висновок, що найефективніше протягом аналізованого періоду використовували свій виробничий потенціал ТОВ «Лібра» та «Південь-М'ясо», а аутсайдерами виявилися ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод».

Аналіз показників ефективності використання фінансових ресурсів показав, що протягом останніх п'яти років збільшується питома вага власного капіталу в структурі майна таких підприємств як ПП «Південь-М'ясо», ПП «Золотий теленок». Ця тенденція підтверджується позитивною динамікою коефіцієнта автономії, тобто відбувається підвищення рівня незалежності зазначених підприємств від зовнішніх джерел фінансування активів. Максимальне значення коефіцієнта автономії в 2014 році характерне для ПП «Золотий теленок» (88%) (рис. 3).

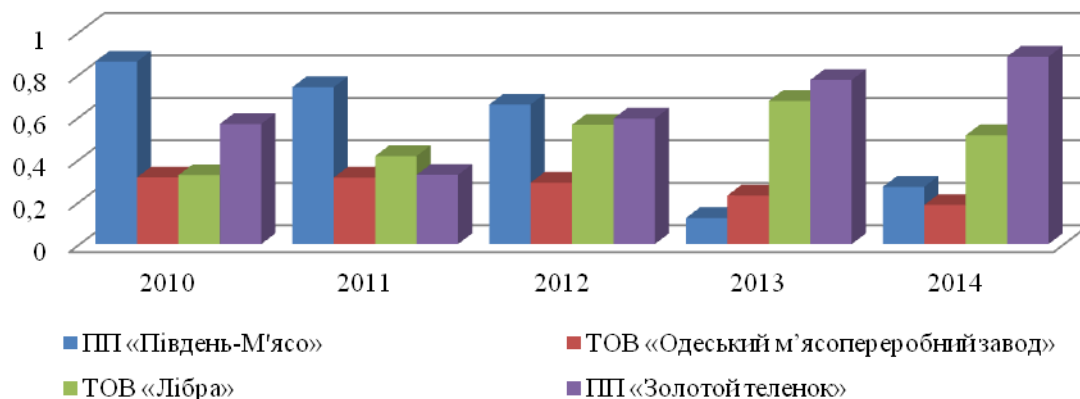

Рис. 3. Динаміка коефіцієнта автономії підприємств Південного регіону за 2010–2014 рр.

За аналізований період не вдалося уникнути збільшення фінансового ризику більшості аналізованих підприємств. Максимальні значення вказаного показника в 2014 році спостерігалися на ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» – 4,43, що більше на 31,5% ніж в 2013 році. Проте ПП «Золотий теленок» спромоглося в 2014 році зменшити фінансовий ризик на 54,8% й досягти позначки в 0,13.

У 2014 році більшість підприємств Південного регіону не платоспроможні за коефіцієнтом швидкої ліквідності. Проте в 2014 році на ПП «Золотой теленок» спостерігався значний надлишок на поточних рахунках грошових коштів, що може призвести в майбутньому до їх знецінення та втрати потенційної можливості отримання додаткового доходу від вдалого їх використання в операційній або інвестиційній діяльності [4, с.55]. Зазначена тенденція підтверджується динамікою коефіцієнта загальної ліквідності ПП «Золотой теленок», оскільки його особливістю є значне перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями.

Отже, аналіз ефективності використання фінансових ресурсів показав, що протягом досліджуваного періоду беззаперечним лідером є ПП «Золотой теленок».

Аналіз показників рівня ділової активності показав, що за аналізований період на більшості підприємств Південного регіону спостерігається погіршення комерційної діяльності. Так, на ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод», ТОВ «Лібра» простежується стабільна тенденція до зменшення ефективності використання оборотного капіталу, що підтверджується негативною динамікою коефіцієнта оборотності оборотних активів [5, с.242].

За рахунок збільшення коефіцієнта оборотності запасів у 2014 році порівняно з 2013 роком дещо підвищився попит на готову продукцію аналізованих підприємств. Максимальне значення вказаного показника спостерігається в 2014 році на ПП «Південь-М'ясо» (29,93), а мінімальне – на ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» (1,47).

Протягом досліджуваного періоду майже на всіх підприємствах відбувається підвищення ефективності кредитної політики підприємств по відношенню до своїх клієнтів, що підтверджується позитивною динамікою коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги [6, с.30]. Найбільше значення цього коефіцієнта в 2014 році характерне для ПП «Південь-М'ясо» (29,06). Найбільш ефективне управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги також характерне для ПП «Південь-М'ясо», значення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості в 2014 році якого досягло 29,73.

Аналіз динаміки коефіцієнта співвідношення термінів погашення дебіторської та кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги показало, що ТОВ «Лібра», ПП «Південь-М'ясо» вдалося досягнути найкращих результатів у частині управління термінами повернення дебіторської та кредиторської заборгованості, що підтверджується динамікою вищезазначеного показника. Зворотна тенденція присутня на ПП «Золотой теленок», значення коефіцієнта співвідношення термінів погашення дебіторської та кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги якого в 2014 році становило 5,34, що, у свою чергу, свідчить про зменшення можливостей збереження платоспроможності в найближчий час [7, с.234].

Протягом аналізованого періоду тенденція до зменшення готівки наявна у ПП «Південь-М'ясо», ПП «Золотой теленок». Протягом досліджуваного періоду лише ТОВ «Лібра» вдалося зменшити питому вагу точки критичного обсягу в чистому доході від реалізації продукції та відповідно збільшити питому вагу запасу фінансової тривалості в чистому доході, що, у свою чергу, дозволило набагато раніше покрити в повному обсязі всі понесені витрати, почати отримувати прибуток та розширити можливості варіювати обсягом реалізації продукції у вартісному виразі [8, с.20].

Отже, лідером в частині рівня ділової активності можна виокремити ПП «Південь-М'ясо», а аутсайдерами – ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» та ПрАТ «Українські ковбаси».

Аналіз показників прибутковості підприємств Південного регіону показав, що на ТОВ «Гаврилівка», ПрАТ «Українські ковбаси» простежується стійка тенденція до зменшення рентабельності витрат. Так, в 2014 році на ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» присутня збитковість витрат в розмірі 1,025%. Проте ТОВ «Лібра» в 2014 році порівняно з 2013 роком вдалося збільшити рентабельність витрат на 3,4 в.п.

Протягом п'яти років у більшості підприємств Південного регіону простежується позитивна тенденція до збільшення рентабельності продажу, що свідчить про покращення їх виробничо-збутової діяльності. Найбільше значення рентабельності продажу характерне в 2014 році ПП «Золотий теленок» (20,28%).

Підвищення ефективності використання капіталу (основного, оборотного, власного) протягом аналізованого періоду спостерігається на ПП «Південь-М'ясо», ТОВ «Лібра». Найбільші значення рентабельності основного та оборотного капіталів у 2014 році характерні для ТОВ «Лібра» (відповідно 26,66% та 24,74%), а найменші – ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод».

Отже, аналіз ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств Південного регіону показав, що з найбільшою віддачею використовували наявний виробничо-фінансовий потенціал протягом досліджуваного періоду такі підприємства як ТОВ «Лібра», ПП «Золотий теленок» та ПП «Південь-М'ясо», а аутсайдером виявилось ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод».

З метою збільшення прибутковості всіх видів капіталу досліджуваним підприємствам запропоновано оптимізувати структуру:

- основного капіталу шляхом продажу, здачі в оренду або ліквідації основних засобів, які не використовуються у виробничій діяльності;
- оборотного капіталу за рахунок проведення інвентаризації з метою уцінки або списання залежаних, прострочених і неліквідних товарно-матеріальних цінностей;
- власного капіталу за рахунок нарощування нерозподіленого прибутку та щорічних відрахувань не менше 5% від отриманого прибутку за звітний період до резервного капіталу на випадок виникнення непередбачуваних обставин;
- позикового капіталу шляхом підвищення ефекту фінансового левериджу.

Аналізованим суб'єктам господарювання рекомендовано збільшити власні оборотні засоби шляхом довгострокового кредитування, нарощування питомої ваги мобільної складової активів та підвищувати рівень незалежності підприємств від зовнішніх джерел фінансування з метою зміцнення їх фінансової стійкості.

Досліджуваним м'ясопереробним підприємствам бажано задля підвищення рівня платоспроможності та ліквідності збільшувати обсяги найбільш ліквідних активів, тобто грошових коштів та їх еквівалентів шляхом факторингу та рефінансування дебіторської заборгованості.

Висновки і перспективи подальших розробок. У результаті аналізу ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств були виявлені тенденції їх розвитку в трьох основних напрямках (аналіз показників ефективності використання виробничих ресурсів, аналіз ефективності використання фінансових ресурсів та аналіз показників рівня ділової активності) та ідентифіковані сильні та слабкі сторони фінансово-господарської діяльності досліджуваних суб'єктів господарювання залежно від досягнутих результатів з урахуванням регіональних особливостей розвитку. Своєчасно проведений аналіз відповідних показників дозволяє на ранній стадії виявити сигнали негативного впливу зовнішнього й внутрішнього середовища на рівень ефективності функціонування підприємств та ідентифікувати пріоритетні шляхи подальшого розвитку в напрямку підвищення рівнів прибутковості суб'єктів господарювання Південного регіону.

Практичне впровадження усіх вищенаведених рекомендацій дозволить підприємствам не лише ефективно використовувати власний виробничий потенціал, але й зберігати при цьому свої позиції на відповідному ринку або розширювати певний його сектор через постійний пошук та реалізацію виявлених резервів в умовах обмеженості ресурсів та впливу факторів зовнішнього середовища.

Перспективою подальших досліджень у даному питанні може розглядатися формування нових напрямків удосконалення методики аналітичного оцінювання ефективності функціонування м'ясопереробних підприємств України.

Література

1. Волкова Н. А. Аналитическая оценка функционирования пищевых предприятий / Н. А. Волкова, Д. В. Яцковой // Вестник ТвГУ (Серия «Экономика и управление»). – 2014. – № 1(23). – С. 293–301.
2. Антипов О. А. Показник фондівдачі в системі управління майном на підприємстві / О. А. Антипов // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1(15). – С. 109–113.
3. Шевчук Н. С. Анализ материальных ресурсов в управлении конкурентоспособностью предприятия / Н. С. Шевчук, О. Н. Гайдаенко // Экономика: теория и практика. – 2014. – № 2. – С. 70–75.
4. Григораши Т. Ф. Формування джерел фінансових ресурсів підприємства та управління ними / Т. Ф. Григораши, Я. Я. Губенко, К. В. Панич // Молодий вчений. – 2014. – № 11(14). – С. 54–56.
5. Слободян Н. Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика / Н. Г. Слободян // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2014. – № 2. – С. 239–245.
6. Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств / В. Я. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10. – С. 27–33.
7. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / В. І. Отенко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 5. – С. 232–237.
8. Янковий О. Г. Управління беззбитковістю на рівні підприємства за допомогою CVP-аналізу / О. Г. Янковий, В. О. Янковий // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 1 (72). – С. 12–25.

References

1. Volkova, N. A., Yatskovoy, D. V. (2014), «Analytical evaluation of the food businesses functioning» [Analiticheskaya otsenka funktsionirovaniya pishchevykh predpriyatiy], Bulletin of the Voronezh State University, Series: Economics and Management, No. 1 (23), pp. 293–301 (rus)
2. Antipov, O. A. (2009), «Value of assets in the management of the company's property» [Pokaznyk fondoviddachi v systemi upravlinnia mainom na pidpriemstvi], Economic Bulletin of Donbass, No. 1 (15), pp. 109–113 (ukr)
3. Shevchuk, N. S., Gaydaenko, O. N. (2014), «Analysis of material resources in the management of enterprise competitiveness» [Analiz materialnykh resursov v upravlenii konkurentosposobnostyu predpriyatiya], Economics: Theory and Practice, No. 2, pp. 70–75 (rus)
4. Grigorash, T. F., Gubenko, Ya. Ya., Panich, K. V. (2014), «Forming of sources and management of enterprises' financial resources» [Formuvannia dzherel finansovykh resursiv pidpriemstva ta upravlinnia nyty], Young scientist, No. 11 (14), pp. 54–56 (ukr)
5. Slobodian, N. G. (2014), «Analysis and forecasting of financial viability in modern terms: methodology and practice» [Analiz i prohnouzuvannia finansovoi stiikosti pidpriemstva v suchasnykh umovakh: metodolohiia i praktyka], Economic analysis, No. 2, pp. 239–245 (ukr)
6. Farion, V. Ya. (2013), «Analytical assessment of business activity and profitability» [Analitychna otsinka dilovoi aktyvnosti ta rentabelnosti pidpriemstv], Innovative Economy, No. 10, pp. 27–33 (ukr)
7. Otenko, V. I. (2013), «Formation of analytical tools for assessing company effectiveness» [Formuvannia analitychnoho instrumentariiu otsinky efektyvnosti diialnosti pidpriemstva], Business Inform, No. 5, pp. 232–237 (ukr)
8. Yankovyi, O. G., Yankovyi, V. O. (2015), «Profitability management at enterprise by means of CVP-analysis» [Upravlinnia bezzbytkovistiu na rivni pidpriemstva za dopomohoiu CVP-analizu], Foreign trade: Economics, Finance, Law, No. 1 (72), pp. 12–25 (ukr)